

20.

A) ORDO IUDICII TERRAE.
(Z posledních let vlády Karla IV.)

B) ŘÁD PRÁVA ZEMSKÉHO.
(Z posledních dvou desetiletí 14. stol.)

Druhá polovina 14. století je u nás už dobou, v níž se po všech stránkách připravuje situace, která na počátku 15. stol. vedla přímo až k výbuchu husitského revolučního hnutí. V právní nadstavbě projevuje se to nejistotou a rozkolísáním dosavadních, zdánlivě tak ustálených, starobylých právních obyčejů a předpisů. Reformy, které hodlal zavádět Karel IV. (I.), byly ve svém celku, představovaném osnovou Karlova „Codexu“ (Maiestas

Carolina), šlechtou odmítnuty. Ale v jednotlivostech se Karlovi a jeho blízkým spolupracovníkům — na prvním místě byl to arcibiskup Arnošt z Pardubic — přece jen podařilo i v českém zemském právu prosadit různé novoty, jimiž se vycházelo v třic širšímu okruhu zájemců, zvláště nižší šlechtě a nepřímo i měšťanstvu, jejichž názory tlumočila část soudobé české učené inteligence, v první řadě kněžstvo lidového původu.

Na Karlov odmítnutý zákoník, resp. na jeho osnovu, nebylo lze se odvolávat. Avšak myšlenky zde vyslovené bylo lze uplatňovat soukromě, ve formě „právní knihy“, to jest privátní příručky pro právní praxi. Tato forma skýtala výhodu i v tom, že její autor mohl po případě jít kompromisní cestou mezi starým obyčejem a Karlovým novotařením.

Právě takovouto právní knihu představuje nám latinsky sepsané dílo známé pod názvem „Ordo iudicii terrae“. Čtenář, který by tuto právní památku četl současně s Karlovou osnovou (*Maiestas*), ihned postřehne, že oba texty mají mnoho společného. Vzáto hrubým odhadem, asi 10 % dochovaného textu *Maiestatis* je v *Ordo* a asi 20 % obsahu *Ordo* je v *Maiestas*. Přehled míst, jimiž si *Maiestas Carolina* a *Ordo iudicii terrae* odpovídají, je podán v tabulce na str. 119.

Ač někteří autoři měli v 19. století za to, že *Ordo* sloužil ve společných partiích Karlově osnově za předlohu a že je tedy staršího původu, přece novější bádání jasně ukázalo, že poměr je obrácený.

Formálně je *Ordo iudicii terrae* velmi vyspělým právníckým dílem, které přesně zračí situaci v praxi šlechtického českého práva koncem Karlovy vlády a elegantní latinou (s některými přirozenými bohemismy) tlumočí kompromisní stanovisko mezi Karlovými novotami a starobylým obyčejem. Neznámý nám autor *Ordinis* pracoval tak, že v těch partiích, kde použil textu *Maiestatis*, vymycoval všechno nepřijatelné a obměnami dikce pokoušel se zahladit stopy toho, že se tu vlastně objevuje ona Karlova osnova, která vzbudila takový odpor v konzervativním českém panstvu.

Také pokud jde o poměr mezi latinským *Ordo* a českým Řádem, byly v odborné literatuře vysloveny různé názory. Podle posledních výzkumů je třeba mít za to, že správné je mínění hájené kdysi už Františkem Palackým, že totiž český Řád práva zemského vznikl teprve na základě latinského *Ordo*, o jehož původu jsme právě mluvili. Ani zdaleka není ovšem Řád jen prostým překladem své latinské předlohy. Je to namnoze volně zpracování *Ordinis*, což se jeví výrazně zejména v těch bodech, kde vývoj českého zemského práva v 2. pol. 14. století, jak jsme již řekli, byl mimořádně rozkolísaný. Autor Řádu vycházel sice v příslušných otázkách (na př. při úpravě ordálů) z karlovských reform, avšak zachytil nám — ve srovnání s latinským *Ordo* — ještě pozdější stadium zmíněného již boje mezi starými obyčejí a reformními snahami. Je to stadium plně odpovídající hospodářským podmínkám a poměru třídních sil na konci 14. stol., kdy vývoj k centralisované monarchii a k silné moci panovnické byl u nás zabrzděn. Někde jeví se nám v obsahu Řádu přímo návrat k starým obyčejům a předpisům, jako na př. v otázce t. zv. očistných přísah na zemském soudě českém.

Můžeme-li latinský *Ordo* v jeho zachovaném celku datovati do posledních let vlády Karlovy, p. k český Řád je rozhodně ještě mladší. Není to památka blízká snad Rožmberské knize, jak někteří badatelé za to měli, nýbrž památka blízká už konci 14. století, od latinského *Ordo* odvozená.

Z literatury:

Václav VANĚČEK, *Ordo iudicii terrae* a jeho pořadí v právních památkách českých, Sborník věd právních a státních, roč. 42, 1942, str. 150—171; též autor, *Záhada „vdání“*, Rozpravy České Akademie věd a umění, třída I., č. 95, Praha 1942. — *Chrestomatija pamjatnikov feod. i gosudarstva i prava stran Jevropy*, pod red. V. M. KORECKÉHO, Moskva 1961, str. 861 a d.

MAIESTAS CAROLINA		ORDO IUDICII TERRAE	
ed. Palacký AČ III	ed. Jireček CIB II-2	ed. Palacký AČ II	ed. Jireček CIB II 2
kap. 117	102	čl. 95	43
kap. 118		96	44
119			
120, úvod			
120, §§ 1—4		97	45
121, úvod	103		
121, §§ 1—2	104	98	46
121, § 3, první třetina			
121, § 3, druhá třetina		99	47
121, § 3, třetí třetina			
121, § 4			
122	105	52	51
123, úvod, § 1			52
123, §§ 2—5			53
124	106	54	54
125, úvod, § 1	107	55	55
125, § 1		56	56
125, § 3, první odstavec		57	57
125, § 3, druhý odstavec		58—59	58—59
125, §§ 4—8		60	60

*) Pokud jde o Jirečkův článek 50, odpovídá 2. odstavci čl. 51 edice Palackého, kde přichází ovšem v souvislosti zcela jiné.

ORDO JUDICII TERRAE.

1.

Si quis pro capite fratris, vel alterius amici, citare voluerit ad terrae iudicium, hunc processum habere debet: primo, quando ipse frater vel amicus ejus occisus est, tunc idem actor ad praesentiam beneficiariorum, vicecamerarii et vicejudicis, sicut citius posset vel potest, accedat, et semper infra duas septimanas eandem interfectionem et ipsum caput eis notificet, dicens: „Domini, audite, quia talis amicus meus occisus est in via pacis; vobis notifico illius caput occisi, et peto, ut detis mihi bedallum terrae, qui hoc caput conspiciat.“ Quo bedallo recepto, ostendat ei illum occisum, et vulnera ejus, vestemque ejus cruentatam; et eandem vestem totam, in qua ipse occisus est, idem bedallus pro se recipere debet et habere, et eandem cruentatam vestem reservare debet, ipsam tempore iudicii, quando requisitus fuerit, ostensurus. Sed si cautus esse vult actor, ipsum bedallum ad praesentiam beneficiariorum ipsorum ducat, ut coram eis ea, quae vidit, recognoscat, ac vestem cruentatam ostendat, et hoc in terrae tabulis consignari procuret; diem et annum, quo haec facta sunt, ponendo. Quia si medio tempore idem bedallus decederet, vel eum habere non posset, aut deperderet vestem eandem, tunc tempore iudicii easdem tabulas in testimonium hujus rei producet.

2.

Quo facto idem actor, quandocunque citare voluerit, petet dari sibi bedallum, qui citabit occisorem eundem. Quo habito, ipsum bedallum, reum, querimoniam pro ipso capite, et aliam querimoniam

ŘÁD PRÁVA ZEMSKÉHO.

1.

Kdyžby kto chtěl z hlavy bratra svého neb jiného přítele koho pohnati k zemskému soudu, tento řád má zachovati: nejprvé, když jest ten jeho přítel zabit, má ten den pomnieti, a přijde před úředníky Pražské, točizto před nejvyššího komorníka a před jiné úředníky, kterýchž móż dojtí, ve dvou nedělí ot zabitie toho přítele, i jmá jim opovědieti a purkrabí Pražskému, a řka takto: „Páni, račte slyšeti, opoviedám Vaši Milosti, že tento přítel mój (pojmenuje jej, a ot kud jest byl) jest zabit na pokojné cestě ot toho (pojmenuje toho, kterýž jej zabil a odkudž jest); opoviedám vám hlavu jeho, a proši, dajte mi komorníka, atby tu hlavu opatřil.“ Tu pojma komorníka, má jemu ukázati toho zabitého, a rány jeho a rúcho zekrvavené jeho, v kterémž jest zabit; a to všechno rúcho jmá sobě ten komorník vzieti i zachovati, aby je mohl v súdě ukázati. Ale chceli ten, jenž to pohní, bezpečen býti: přived toho komorníka před úředníky, ať vyzná před nimi, což ohledal jest, a rúcho krvavé ať pokáže. A to ve dsky zemské kaž popsati, den a léto, kdy sě to stalo, a jméno toho komorníka, kterýž jest vyznal, znamenati kaž. Neb kdyžby ten komorník sšel dříve soudu, aneb žeby jeho jmieti nemohl, neb žeby to rúcho krvavé utraceno bylo, aby před súdem ty dsky ukázal a čísti kázal; to bude mocno, jakoby ten komorník vyznal před súdem.

2.

Potom, kdyžby chtěl pohnati, má prositi, aby jemu dán byl komorník, jenž toby pohnal vraha jeho. Kterýžto když požene, má vysvědčiti, když ten den přijde, k kterémuž jest pohnal; a to jmá

pro pecunia capitali, pro qua ipsum caput aestimat, cum termino duarum septimanarum, vel ampliori, sicut competit, in terrae tabulis praesignabit. Et notandum, quod in terrae iudicio nunquam unus actor contra unum citatum duas querelas potest simul proponere et eadem prosequi, nisi in praesenti casu. Eodem vero termino veniente, ipse actor citationem eandem procurabit publicari coram beneficiariis, et specialiter coram vicepurgravio Pragensi vel vices suas gerente. Deinde hora nona idem actor per se coram ipsis beneficiariis et vicepurgravio se repraesentabit dicens: „Domini, repraesento me tali hora coram vobis in causa capitis et pecuniae capitalis, pro quibus citavi talem reum, qui occidit fratrem meum talem, et volo prosequi easdem causas iustitia mediante.“

12.

Deinde prolocutor ipsius citati dicit: „Domine iudex! iste citatus suam innocentiam (ostendere) cupiens coram vobis, petit ut ei baro detur, qui eum instruat, qualiter et quando ipsa scamna ingredi debeat“, et petat etiam omnia quae ad jus sum pertinent, sigillatim, quae petivit actoris prolocutor.

13.

Tunc baro datus actori, omnibus audientibus, dicit actori: „Audi! quia quando tibi mandabitur, scamna intrare debes, pede tuo dextro ante et pede sinistro post gradiendo; item flectere debes genu dextrum et non sinistrum; item plicam partis tuae dextrae in manum tuam dextram recipies et tenebis, non percutiendo, donec inventum et mandatum tibi fuerit, quando percutere debeas.“

ve dsky napsáno býti. Tu pak ten den v hodinu devátú, točič o polední, ten jenžto pohóní, jmá odpovědieti úřední-kóm a purkrabí Pražskému, že stojí k prvniemu póhonu, a řka: „Opoviedám se Vaší Milosti, že sem pohnal vraha svého, jenž jest zabil mého bratra, (pojmenuje jménem oba), a to chci vésti přede pány s plným právem, i z hlavy, i z peněz, v čemž tu hlavu pokládám.“ A ihned dobuda řečníka, i jmá ve dsky kázati vložiti obě žalobě. Tu znamenaj, že v zemském súde jeden na jednoho nikdy nemóže dvú žalobú vésti, jedině o hlavu, jakož jest již znamenáno.

12.

Potom řečník pohnaného jmá říci: „Tento pohnaný, (pojmenuje jej), chce svú nevinu pokázati, i prosí, pane sudí, aby jemu byl dán pán, jenžtoby jej naučil, kterakby jměl vstúpiti v šranky, i též učiniti, jako jest první řečník prosil“.

13.

Tehdy ten pán, jenžto jest vydán povodu, jmá nad hlas říci: „Slyšiž! když káži do šrankov vstúpiti, jmáš pravú nohú napřed kročiti a levú potom, a když před pány přijdeš, jmáš na pravém kolenně pokleknúti, i jmáš pravú rukú s pravé strany za klín sukni vzieti, i jmáš držeti, dokudž nekáži páni tím klínem svého vraha udeřiti.“

Deinde baro datus citato, dicet similiter audientibus omnibus: „Audi quod quando mandabitur tibi, intrabis scamna, pede tuo sinistro ante et dextro post gradiendo, flectesque genu sinistrum et non dextrum, plicamque partis tuae sinistrae in manum tuam sinistram recepiens tenebis, et non percutes nec surges abinde, donec tibi fuerit mandatum.“

Tunc prolocutor actoris quaeret, si iam licet actori scamna ingredi, sicut est iam informatus. Tunc baro dicet, quod ingrediatur. Deinde quaeret similiter prolocutor citati, dicens, ex quo actor iam intravit, an licet etiam citato ingredi scamna eadem. Tunc baro dicet quod etiam ingrediatur. Demum advocatus actoris quaeret, si liceat iam actori flectere genu suum; et baro dicet, quod sic. Tunc prolocutor citati similiter quaeret, (an) citato liceat etiam flectere genu; et baro similiter dicere debet, quia licet. Et tunc ea, quae per ipsos barones mandata ac inventa sunt, ipsi litigantes mox facere debent. Deinde advocatus actoris quaeret, si liceat actori plicam suam ad manum recipere; et citati prolocutor hoc idem similiter quaeret.

Et postquam plicas ipsas iam tenuerint, tunc advocatus actoris petet dari sibi baronem, qui ipsum actorem instruat, qualiter dicere debeat, antequam cum plica percuetur; et pars adversa similiter petet, ut ad idem faciendum baro sibi detur.

Potom pán, kterýž bude vydán pohnanému, jmá nad hlas řieci: „Slyš! když káži v šranky vstúpiti, jmáš levú nohú napřed vkročiti a pravú potom; a když přijdeš přede pány, jmáš na levé koleno pokleknúti i jmáš se ujeti levú rukú za klín s levé strany; držíš: a nebij, ani vstávaj, dokudž nebude kázáno.“

Tehdy řečník pódodív otieže, a řka: „Pane sudí! jižli může pódvod vstúpiti v šranky?“ Tehdy sudí díe: „Vstup!“ A když přijde přede pány, a klekne, i klín sukne s pravé straně v pravé rukú vezme: tehdy řečník pohnaného takéž otieže, a řka: „Pane sudí! poníavdž pódvod již jest v šranciech, jižli může pohnaný také v šranky vstúpiti?“ A když sudí díe: „Již“; a když již na své miesto s levé strany přijde, a na levé koleno poklekně, a s levé strany klín sukne v levú ruku vezme, že již oba hotova budeta.

Tehdy řečník pódodív žádati bude pána, aby jej naučil, kterak jmá řieci, dřieve nežby klínem udeřil svého vraha. A řečník také pohnaného bude prositi pána, aby jej naučil, kterak jmá řieci, dřieve než svým klínem proti pódodovi udeří.

Et sic baro datus dicet actori: „Tu dices ad citatum: audi Petre! tu es verus meus hostis, quia occidisti Johannem fratrem meum carnalem quondam de tali loco, in via pacis sine jure, et hoc volo probare in te cum vita mea super vitam tuam, prout me jus terrae et barones informabunt.“

Deinde baro citati dicet ad ipsum citatum: „Tu dices sic actori: audi tu Henrice! de quo me inculpas quod occidissem Johannem fratrem tuum carnalem quondam de tali loco sine jure in via pacis, in eo non sum tibi culpabilis; et hoc volo probare, sicut mihi jus (terrae) et barones invenerint.“

Si vero culpabilis est, prout ad querimoniam respondit, tunc dicere debet: „Quidquid feci, hoc per ejus initium feci, defendendo vitam meam“ etc. Et tunc statim ipsas plicas insimul percutere debent, ter tangendo directe ipsas plicas cum manibus. Uterque ipsorum litigantium caveat, ne tardet aut dubitet manum et plicam alterius percutiendo, quia directe se tangere debent; et si aliquis ex eis in eo erraret, perderet ipsam causam. Quo facto advocatus actoris quaeret a iudice, si liceat actori jam surgere et de scamnis exire?

Et hoc idem baro invenire debet, quia jam licet. Et similiter prolocutor citati facere debet.

Tu pán daný púvodovi nad hlas dié: „Takto jmáš říci: ty Pet'e (n bo kterak jemu jméno dějí) slyš! pravímť, žes mój vrah, neb si zabil Jana [neb kterak jemu jméno dějí] bratra mého vlastnieho od-tudto (pojmenuje), na pokojné cestě bez-pravně; a to chci pokázati mým životem na tvój život, jakž mě právo zemské a páni nauče.“

Tehdy pán vydaný pohnanému nad hlas dié: „Ty jmáš říci k púvodovi: slyš Jene neb Jakube! jakož mi vinu dáváš, bych já zabil bratra tvého Petra nebo Václava někdy řečeného ottud, na pokojné cestě bezpravně: tiem jsem tobě nevinen, a to chci pokázati mým životem na tvój život, jakž mi právo zemské a páni naleznú.“

Tu jmáta zaručiti, aby se bila o životy; a jmá jima deň a miesto ukázáno býti, jakož jest obyčej a právo, kdež páni naleznú. Pakli jest proti žalobě poznal se, a řka: „To sem musil učiniti pro jeho počátek, bráně svého života“: tehdy ihned klíny v hromadu třikrát udeřiti jmáta; a oba buďte pilna, abyšta upřemo udeřila proti sobě, by se žádný nechybil. A kdyžby páni shledli, na kterémžby sešlo, žeby právě neudeřil: tento svú při ztratil. Ale kdy by oba právě udeřila, žeby páni pochválili; tehdy řečník púvodóv jmá sudieho otázati: jižli púvod móż vstáti a z šrankóv vyjíti?

Tehdy ten pán, jenžto mu vydán k naučení, jmá jemu říci: „Vyjdi, již je čas“. A takéž řečník pohnaného jmá otázati,

jižli móż vstáti a z šranków vyjít; tu pán jemu vydaný jmá říci: „Vyjdi“.

21.

Tunc iudex eis terminum ad jurandum contra se et ad duellandum debet assignare.

22.

Quo termino veniente; actor prius jurabit in cruce, prout informatus fuerit; et si jurando non processerit, tunc perdet ipsam causam capitibus. Si vero procedet, tunc citatus similiter jurare debet pro sua innocentia, sicut fuerit informatus; et si processerit in juramento, tunc duellare debent statim sine armis, solummodo in tunicis et in caligis, cum clypeis et gladiis aptis in circulo eis ad hoc deputato, sicut talium requirit consuetudo.

34.

Notandum: si par parem in genere pro capite ad iudicium citaverit, duellare cum gladiis et clypeis debent. Si autem minus nobilis, sive wladyka, alium magnifice nobilem, id est slechticzonem magnificum, pro capite citaverit, et si idem citatus antequam ad querimoniam respondit, nolens duellare, excipit jus suum muniendo et dicendo: „Si in causa hac procedetur ulterius, ut uti debeam jure meo, quia cum actore ipso, tamquam minore me in genere, duellare non debeo“: tunc idem citatus, suam innocentiam purgando, metseptimus jurare debet. Si vero hoc non excepit, nec munivit in hoc jus suum, antequam ad querimoniam respondit, ut praedicatur; tunc tenetur cum actore duellare, nobilitate sua quamvis magnifica non obstante.

21.

Tu sudí jmá jim rok položit, a miesto ukázati, kde jmáta proti sobě přísahati a potom se bít.

22.

A když ten rok přijde, tehda pówod, hotov jsa k bitvě, jmá napřed přísieci, jakž jemu páni rotu vydadie. A kdyžby tu přísahu zmátl, tehdyby svú při ztratil. Pakliby přísahaje prošel: tehdy pohnaný, hotov jsa také k bitvě, jmá přísahati za svú nevinu. Pakliby přísahu zmátl, tehdy by tu při i život ztratil. A pakliby prošel: tehdy se ihned jmáta bít bez oděnie, jedno v sukniech a v nohaviciech, s mečmi a za štíty, v šranciech jim připravených, jako jest obyčej.

34.

Když rovný rovného podlé urozenie, tocižto pán pána, vládyka vládyku z hlavy pohní, všeho téhož řádu, jako svrchu psán jest, máta požívati, i máta se bít s meči i se štíty. A pakliby nižší vyššieho, tociž vládyka slechtice, pohnal z hlavy: kdyžby ten pohnaný ohradil své právo před žalobú, dříve nežby naň žaloba vyšla, aneb jemu jeho řečník to vymienil, a řka: „Kdyžby přišlo na bitie, bitíť se s ním nechce, nebť jest nižšieho urozenie, nežli on“: tehdy ten pohnaný svú nevinu má pokázati přísahú na kříži sám sedmý se zmatkem; a kdyžby všickni prošli, má prázdnen býti; a pakliby jediný zmátl, tehda tu při ztratí. Ale kdyžby sobě toho práva nevymienil před žalobú, má se s ním bít, ač i jest pówod menšieho urozenie; a ta bitva má jíti týmž řádem, jako svrchu psáno stojí.

Si vero ipse nobilis magnifice minus nobilem, vel alium quemcunque inferiorum se, pro capite citaverit, et nolens duellare cum citato, excipiet jus suae nobilitatis praescriptum, cupiens ut ipse citatus contra eum metseptimus se expurget: et si ipse citatus consentire noluerit, oportebit ipsum actorem duellare cum citato eodem, non obstante exceptione et munitione praedicta; quia si non praesumit cum minore duellare, nec eum citare debebat.

Item si civis aut rusticus aliquem nobilem pro capite citaverit, et si idem citatus ante querimoniam, nolens duellare, suae nobilitatis jus, ut praemissum est, muniverit: tunc metseptimus contra eundem actorem tenetur se purgare.

Si autem civis rusticum pro capite citaverit: duellare debent simul, quia in eodem ordine sunt constituti. Et juxta antiqua jura cum baculis et clypeis parvis, quos hastiferi deferunt, duellabant; nunc autem duellare debent cum gladiis et magnis clypeis, sicut superius est praemissum.

Item si vidua aliquem, parem in genere sibi, pro capite mariti sui vel alterius amici citaverit: duellare tenetur cum citato taliter: si vir idem citatus fuerit, tunc idem vir in fovea usque ad cingulum cum gladio et clypeo magno locari debet, et in eadem fovea ambiens se debet defensare, actrice ipsa eum gladio etiam et clypeo consimili contra eum dimicante, ea de circulo ad hoc ei deputato

A pakliby výše urozený menšieho sebe pohnal z hlavy, a kdyžby nechtěl bítí se s svým vrahem: tehdy má jemu řečník vymieniti před žalobú jeho urozenie; tehda má sám sedm přísahati na kříži, jako svrchu psáno jest. A pakliby pohnaný nechtěl přísahati, boje se, by nezmátl přísahy: má žádati bitvy s póvodem, a póvod se s ním musí bítí, anebo jej propustiti; nebo nesmíli se bítí s níže urozeným, také jeho nemá pohniti.

Kdyžby měšténin nebo sedlák kterého šlechtice nebo vládyku pohnal z hlavy, a kdyžby pohnaný své právo ohradil a vymienil před žalobú, že se s ním bítí nechce: sám sedm má přísahati na kříži, jako svrchu psáno jest.

A pakliby měšténin sedláka pohnal: máta se bítí kyji a s štíty velikými, neb jsta oba jednoho řádu chlapského; a to jest od staradávná ustaveno, že k tej bitvě nemáa mečov užívati.

A pakliby vdova koho sobě rovného v urození pohnala z hlavy mužovy neb kterého svého přítele: má tiem řádem proti pohnanému jíti, jakti muž. Pak když se s ním bude mieti bítí, tehdy ten pohnaný má v dole vykopaném státi až po pás s mečem a se štítem velikým, a v tom dole obracetí se, jakž může, a brániti se jí. A ona má také býti s mečem a se štítem v šranciech v okružích

nullatenus exeunte. Si autem domicella octodecim annorum senex, quae renuntiavit marito, pro capite aliquem citaverit: eodem jure potiri debet, sicut vidua praescripta.

43.

Item si in praesentia regis aut coram judicio Pragensi par pari in genere alapam dederit: tunc statim idem percussus eidem percutienti cum suo palmo unam alapam ad utramque maxillam et cum pugno ad nasum unam plagam dare debet. Si vero magnifice nobilis, i. e. šlechtic, wladykoni vel alicui civi alapam dederit: idem percutiens duas alapas et unam percussorem ad nasum ab eodem percusso, ut praemissum est, debet sustinere.

44.

Si vero wladyka šlechticizoni aut civis wladykoni vel šlechticizoni alapam dare praesumerit, tunc eidem percutienti manus mox debet amputari, et deinde inter eosdem percutientem et percussum cautio sufficiens ponatur, quod de cetero se non debeant pro eo perturbare.

45.

Si autem rusticus, i. e. chlap, aliquem ex praedictis superioribus se alapizaverit: tunc idem alapizatus de eodem rustico facere debet, prout sibi videbitur melius expedire.

84.

Si quis pater aliquem in judicio convenire voluerit pro eo, quod filiam ejus virginem rapuit: is terna citatione et aliis notificationibus praemissis, in judicio

k tomu připravených. A on z dolu, ani ona ze šraňkov nemá vyníti, dokudžby jeden druhého nepřemohl. Pakliby z nich který vyšel, ten by své právo ztratil. A panna v osmnácti letech, nebo starší, kdyžby chtěla tak s svým vrahem bítí se, téhož práva má požívati.

43.

Kdyžby rovný rovnému podlé urozenie před králem neb před plným súdem dal poliček, a s tím popaden byl: tehdy ten, jemužto dán poliček, má jemu dáti zasě dva, v každé líce jeden, a pěští v nos. Pakliby větší nižšímu dal, tociž šlechtic vládyce, neb vládyka chlapu: tehdy takéž mu má dáti zasě dva, a pěští v nos.

44.

Ale kdyžby nižší vyššímu dal, tociž vládyka šlechtici, nebo měštěnín a sedlák vládyce, poliček, a tu popaden byl: má jemu uřata ruka býti, a potom máta zaručiti, aby žádný pomsty nehledal.

45.

Ale když chlap vládyce nebo šlechtici směl poliček dáti, a tu popaden byl: má jemu i s hrdlem na milost otsúzen býti, aby z něho učinil, což se jemu líbí.

84.

Kdyžby kto koho pro dceru chtěl pohniti: má trój pónon učiniti, a před pónonem opovědieti úředníkóm, a pónony ve dsky klásti. A kdyžby žaloba prošla,

querelam suam proponet. Et si tunc citatus dixerit, quia eandem filiam de ejus consensu et bona voluntate recepit, et „Hoc volo probare, sicut mihi jus terrae invenerit“: tunc tenetur plebanum, vel ejus vicarium, qui eos copulavit, producere in testem; qui juratus super evangelio dicit veritatem, si affuerit consensus filiae ejusdem, quando eos copulavit. Et si pater dixerit: „Adhuc non credo eam consensisse, sed peto, quod statuatur eadem rapta coram vobis, ut ab ea ipsa auditis, si ejus affuerit consensus“: tunc eadem de jure sui debet infra sex septimanas, et locari in claustro ad sanctum Georgium in castro Pragensi apud moniales, ut exspectet ibi iudicium primum. In quo iudicio stans inter scamna, interrogata de praemissis, si confessa fuerit, se eum voluntarie recepisse in maritum: tunc pater eidem filiae et ejus marito citato praedicto sua capita manu propria debet amputare. Si vero ipsa negaverit, dicens in eum non consensisse: tunc ipsamet caput amputabit suo marito eidem. Si vero ipse citatus in termino non comparuerit: tunc contra eundem tamquam pro capite obtento procedetur.

řekli by pohnaný, že jest její volí vzal ji: tehdy má přivést před soud toho kněze, kterýž je oddával, a ten kněz má přisíci na knihách na svatém čtení, aby pravdu pověděl pánóm a úředníkóm, když jest jej oddával, bylali jest vóle jejie či nebyla. A což ten kněz povie, to páni úředníci mají v své radě zachovati. Tehdy otec její má pánóv prositi, aby jeho dcera z práva byla postavena přede pány; a páni mají nalezti, že to má býti, i mají tu jistú dceru dáti do klášteřa k svatému Jiří na hradě Pražském, i má býti chována mezi jeptiškami až do súdu, za šest neděl. A kdyžby prvý súd byl, tehda má tázána býti v šraňcích. A díeli, že jest s její volí, tehda má i s mužem dána býti otcí tomu, a on jíma oběma má svú rukú hlavy stieti; pakliby řekla, že jest bez jejie vóle, tehdy ta paní má tomu muží svú rukú hlavu stieti. A pakliby ten muž pohnaný k súdu se nepostavil: tehdy má týž řád naň jíti, jako na vražedníka z hlavy, jakož svrchu psáno jest.

Texty převzali jsme do této Chrestomatie z edice Františka Palackého, Archiv Český II., Praha 1842. Při tom dali jsme z důvodů technických i pedagogických při výběru přednost těm článkům, jež si v Ordo i v Řádu navzájem co nejvíce odpovídají. V tom směru je celkový obraz poněkud skreslen, na což je třeba uživatele tohoto výboru textů zvláště upozorniti.